№ 167 ԿԻՐԱԿԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 21

1905

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 21 № 167

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Դպրոցների բացումը. Վերջին տեղեկութիւններ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հայկական պատգամաւորութիւնը Փոխարքայի մօտ. Բագուի դրութիւնը. Լուրեր Սուրմալուի գաւառից. Նամակ Ակկէրմանից. Նամակ Դավալուից. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հայերի և բօլգարների կարծիքը ռեֆօրմների մասին Թիւրքիայում. Նամակ Պարսկաստանից.— ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։

ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

Վեհափառ Կաթողիկոսը յատուկ շրջաբերականով կարգադրել է բանալ հայկական դպրոցները։

Անհրաժեշտ է, որ իւրաքանչիւր թեմում նշանակվեն յատուկ գործակալներ, որոնք անմիջապէս զբաղվեն դպրոցական խնդիրներով և ընթացք տան դպրոցներ բանալու, ուսուցչական խմբեր կազմելու և տարեկան ծախքերի ապահովութեան գործերով։

Այժմ աւելի քան երբ և իցէ կարևոր է եռանդուն և արագ գործունէութիւն, որպէս զի հնարաւոր լինի առաջին տարվանից իսկ բանալ կարելին չափ շատ դպրոցներ և կազմակերպել կանոնաւոր կրթութիւն երկրի զանազան մասերում։

Մեզ դիմում են ամեն կողմից ցանկացողներ՝ գործելու ուսուցչական ասպարէզում։ Մենք բոլորին պատասխանում ենք, որ հոգևոր իշխանութիւնը անշուշտ շատ շուտով կը ձեռնարկէ դպրոցական գործի կազմակերպութեան։ Օրերն անցնում են, ուսումնական տարվայ սկիզբը, որ սեպտեմբերի մէկն է համարվում, արդէն մօտեցել է, իսկ հոգևոր իշխանութեան կողմից ոչ մի կազմակերպութիւն էլ ձեռքը չէ վերցրել գործի ղեկավարութիւնը։

«Մշակի» խմբագրութիւնը, ցանկանալով իր կողմից նպաստել դպրոցների բացման և դպրոցական կեանքի նախնական կազմակերպութեան, ներկայումս ընդունում է ուսուցչացանց կողմից յայտարարութիւններ և առաջարկութիւններ այն պայմանների մասին, որոնցով նրանք կը ցանկանային գործել գիւղական դպրոցներում։ Մենք կը յանձնենք մեր ձեռք բերած բոլոր նիւթը այն բիւրոյին կամ յանձնաժողովին, որ կը կազմվի դպրոցական գործի կազմակերպութեան համար։

Բաւական է արձանագրել, որ այժմ, երբ մեզ վերադարձված են դպրոցները, մեր մէջ վարժեն անտարբերութիւնը և անփութութիւնը սկզբից իսկ կը կործանեն այս գործը, որ այժմ, երբ ամեն մի օրը նշանակութիւն ունի գործի աջողութեան համար։

Ժամանակը գործ է պահանջում։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հեռագրական հաղորդակցութիւնը վերականգնվելուց յետոյ մենք ստացանք նորից տեղեկութիւններ տխուր Շուշուց։

Առաջին մխիթարական տեղեկութիւնը, որ մենք ստացանք, այն է, որ կռիւը դադարել է և նրանց մէջ կայացել է հաշտութիւն։

Անկասկած ցանկալի է, որ դա խուժանի հաշտութիւն լինէր և ոչ թէ միայն մի տասնեակ զինվածների, որոնց յետոյ դարձեալ պէտք է ընկնել իրար գլխին։

Փոխ-նահանգապետ Բարանովսկին, որ գտնվում է Շուշիում, աշխատում է ներկայացուցիչների հաշտութեան ժողովում և Թուրքերի ներկայացուցիչներին՝ յորդորում է նրանց գործ դնել իրանց բոլոր բարոյական ազդեցութիւնը վերջ դնելու յուզմունքներին։

Ընդհանրապէս համակրութիւն է զգտնում խաղաղութեան առաջարկը, սակայն Թուրք ամբոխի մէջ խառնակիչներ կան, որոնք հնարավոր լուրերով մոլորեցնում են միամիտներին և նրանց մշտական գրգռման մէջ պահում։ Այդ խառնակիչները յոյսեր են տալիս, որ նրանք պէտք է դրսից օգնութիւն ստանան, նրանք սպասում են, օրինակ, Եւլախի և Գանձակի կողմերից նոյն իսկ զէնք ստանալու։

Փոխ-նահանգապետն իր կողմից հանգստացնող հեռագրեր է ուղարկել Գանձակ, Ղազախ, Նուխի և Նահանգի ուրիշ կենտրոնները, յորդորելով պահպանել խաղաղութիւն ամեն տեղ։

Սպանվածների և վիրաւորվածների թիւը դեռ ճիշդ կերպով ստուգված չէ։

Քաղաքից դուրս ընդհարումներ տեղի են ունեցել Խօնաշէն, Ղորադաղլու, Մուղանլու և Շէխբալու գիւղերի շրջանում։

Քաղաքի մէջ այրվել են թէ հայերի և թէ Թուրքերի տներ։ Հայերի տները այրվել են դրսից քաղաք մտած ձիաւոր Թուրքերի ձեռքով, որոնք ներս են խուժել յանկարծ և իրանց չարամիտ գործը գլուխ բերելուց յետոյ նորից դուրս են փախել։

Մենք սպասում ենք մանրամասն հաղորդագրութիւնների մեր թղթակիցներից։

Երեք հարիւր կօզակ և երեք բատալիօն զօրք, գեներալ Տակայշվիլու առաջնորդութեամբ, արդէն գտնվում են Եւլախի ճանապարհին։

Շուշի ուղևորվեց անգլիական թղթակից Բրօուն, որը Թիֆլիսից հեռագրերներ ուղարկեց անգլիական մամուլին։

Վերջին րոպէին տեղեկութիւն ստացանք, որ Բագւում երէկ տիրում է եղել յուզված դրութիւն, բայց զօրքը իր եռանդուն գործունէութեամբ թոյլ չի տուել ընդհարումների զարգացման։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ ՄՕՏ

—

Կիսլովոդսկից մեզ հեռագրում են.

Երէկ օգոստոսի 19-ին, ուրբաթ օր, ցերեկվայ չորս ժամին, Թիֆլիս, Բագու, Երևան, Ալէքսանդրօպօլ, Կարս, Շուշի, Նուխի, Բաթում, Նախիջևան, Արմաւիր, Մօզդօկ, Ախալցխա, Շամախի, Նոր-Բայազէտ, Գրօզնի, Թէօդօսիա, Պեատիգօրսկ, Հանքային Ջրերի քաղաքների հայ հասարակութիւնների ներկայացուցիչների պատգամաւորութիւնը ներկայացաւ Նորին Մեծութեան Կովկասի Փոխարքային և մատուցեց «Մշակի» ընթերցողներին արդէն յայտնի ուղերձը։

Ուղերձը լսելուց յետոյ կոմսը պատասխանեց. «Պարոններ, ձեզանից ոչ պակաս ես ուրախանում եմ այն շնորհի համար, որ Թագաւոր Կայսրը բարեհաճեց ցոյց տալ իր հայ հպատակներին։ Ես բաղդաւոր եմ, որ ինձ աջողվեց կատարել ինձ տուած Բարձրագոյն հրամանը Պետերբուրգից իմ հանապարհ ընկնելուց առաջ և քննել հայոց կալուածների ու դպրոցների հարցը և ոչ պակաս երջանիկ եմ, քան ամբողջ հայ ժողովուրդը, որ Թագաւոր Կայսրը գիջեց իմ միջնորդութեանը և հրամայեց կատարել այդ։ Յանձին ձեր շնորհակալութիւն եմ յայտնում հայ ազգաբնակութեանը ձեր արտայայտած բարեմաղթութեան համար։ Ես վշտացած եմ Ելիսաւետպօլի նահանգում տեղի ունեցած անկարգութիւնների պատճառով։ Յոյս ունեմ, որ հայ ինտելիգէնցիան կօգնէ ինձ խաղաղացնելու կրքերը և նոյնպէս պարզելու ազգաբնակութեան երկու մասերի մէջև ծագած արիւնահեղ ատելութեան ծագման պատճառը։ Միշտ ուրախ կը լինեմ օգնելու ինձ դիմողներին և կը լսեմ ինձ հետ գործ ունեցողներից իւրաքանչիւրին։

Ապա մի պատգամաւորութիւն, մայրերի, կանանց և երեխաների անունից, անձին նրան ընտրողների, մատուցեց կոմսուհի Ելիզաւետա Անդրէեւնային մի ծաղկափունջ և շնորհակալութիւն յայտնեց նրան նրա սրտագին վերաբերմունքի համար հայ ժողովրդի կարիքներին։

Կոմսի վերև յայտնած ցանկութիւնը կատարելու համար պատգամաւորութիւնը խնդրեց նշանակել առանձին ունկնդրութիւն՝ բացատրելու վշտալի դէպքերի պատճառները թէ ինչպէս են հասկանում այդ իրանք՝ պատգամաւորութեան անդամները և կոմսը համաձայնութիւն տուեց։

Ընդունելութիւնը սրտագին էր։

ԲԱԳՈՒԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

—

(Վաճառականների և արհեստաւորների հոգսերը. Տանտէրերի ճգնաժամը. Թիֆլիսի ազնուականների հողային բանկի դրութիւնը. Վաշխառուների բաղդը և զարմանալի միամտութիւն)։

Բագուն, որ մի ժամանակ Կովկասի մէջ առևտրական փարթամ կենտրոն էր հանդիսանում, այսօր բառի բուն նշանակութեամբ հոգևարքի մէջ է։ Այն վաճառականը, որ ունի հարիւր հազարների ապրանք, մինչև կոտորածի օրը կանոնաւոր առևտուր էր անում, իսկ այսօր ստիպված է ընդմիշտ կամ ժամանակաւորապէս դադարեցնել իր գործը։

Արհեստաւորների դրութիւնը աւելի է կրիտիքական։ Ամիսը 100—200 րուբլի աշխատող արհեստաւորը այսօր ձեռքերը խաչաձև ծալած նստած է արհեստանոցի դրան առաջ։ Նրա կեանքը միանգամայն անապահով է—չը գիտէ հաց գտնէ ընտանիք կերակրելու, թէ զէնք ձեռք բերէ կնոջ ու մանրիկ երեխաներին կոտորածից ու հրդեհից ազատելու։ Արհեստաւորը ոչ կարողանում է ապրել, ոչ էլ փող ունի, որպէս զի ընտանիքը ժողովէ ու գնայ հայրենի քաղաք կամ գիւղ՝ իր ազգականների մօտ պատսպարվելու։

—

Աւելի աննախանձելի է տնատէրերի դրութիւնը, մանաւանդ Թուրքերինը։ Բագւում հասարակ ղասակարգը, որը անհամեմատ մեծամասնութիւն է կազմում, (հայ, ռուս, վրացի և հրեայ), բնակվում էր Թրքական թաղերում, ուր բացառապէս Թուրքի տներ են, որովհետև նախ քաղաքի կենտրոնից դուրս է, երկրորդ՝ վարձը բէչ։ Օրինակ, եթէ Տէլէֆօննայա փողոցում, Վարանցօվսկի, Մալականի այգու մօտ, Պարապետի շրջակայքում, ուր քրիստոնեաների թաղերն են, 3—4 սենեակ վարձելու համար հարկաւոր է վճարել տարեկան 6—7 հարիւր րուբլի, Թրքական թաղերում, օրինակ, Շամախու, Ղուբի, Սպասկի, Թեազափիրսկի, Հաջինսկի և այլ փողոցներում 3—4 սենեակը արժէ տարեկան 250—350 րուբլի։ Սակայն կոտորածից յետոյ ոչ միայն հայերը հեռացան Թրքական թաղերից, այլ և ռուսները, վրացիները, հրէաներն էլ։ Օտարներն անգամ սարսափեցին Թրքական՝ դեռ քրիստոնեայ երկրում չը տեսնված՝ գազանութիւններից։ Այդ տների դատարկ մնալը Թուրքերի վրա բաւական ազդել է, որովհետև Բագուի Թուրքի 20% անգործ, անարհեստ մարդիկ են և ամբողջ օրերը պարապ թափառում են «չայչիխանաները» ու շուայլ կեանք են վարում, ստանալով իւրաքանչիւր ամիս 2—3 հարիւր րուբլի վարձ։ Այժմ հարիւրաւոր Թուրքերից լսում ենք հետևեալ խօսքերը. «Երե իմանայինք, որ մեր տները պիտի դատարկ մնային, բոլոր քրիստոնեաներին իրանց բնակարաններում կը մորթէինք»...

—

Թիֆլիսի ազնուականների բանկի դրութիւնն էլ աննախանձելի է։ Բագուի տների մեծամասնութիւնը, մանաւանդ ներկայումս դատարկված տների, վերոյիշեալ բանկում գրաւ է։ Այժմ, երբ այդ տներից ոչ մի կոպէկ վարձ չեն ստանում, չեն էլ կարողանում բանկին բաւականութիւն տալ։ Անցեալ ամսի 28 ին այդ տներից 104 տուն բանկը աճուրդի էր հանել, նոյնքան էլ տեղային բանկն էր նշանակել աճուրդ։ Ո՞վ պիտի մտնենայ. խօսք չը կայ, որ վերջը բանկի սեփականութիւն պիտի լինի. բայց այդ կարող է բանկին վնաս պատճառել։ Եւ հէնց այդ մտածել էր վարչութիւնը ինքը, որովհետև աճուրդի օրից երկու օր առաջ Բագուի գործակալը հեռագիր ստացաւ, որ տնատէրերը «վգնօսի» կէսն էլ եթէ տան, տները աճուրդի չեն հանվի։ Սակայն այդ պայմաններումն էլ տնատէրերից շատերը անկարող եղան վճարել։ Թուրքերի թաղում կան նաև մի քանի հայի տներ, որոնց մէջ տնատէրերն անգամ չեն բնակվում։

—

Դէպքից օգտվում են հասարակ վաշխառուները, որոնք 25—30% փող են տալիս տնատէրերին սարսափելի պայմաններ դնելով, այնպէս որ 50 հազար րուբլի արժէք ունեցող տունը հեշտութեամբ կարող է անցնել վաշխառուի ձեռքը 5 հազար րուբլով։ Այդ վաշխառու կոչված հրէշները, ինչպէս իրանք են ասում, «րիսկ» են անում—կամ 5 հազարը կը կորցնեմ, կամ 50 հազարի տէր կը լինեմ։ Այս րոպէիս Ն. Տ—կ. ով անունով մի յայտնի վաշխառու աշխատում է մի այրի կնոջ ձեռքից խլել 25—30 հազար րուբլի արժէք ունեցող տունը ընդամենը 2200 րուբլու պարտքի փոխարէն և այդ այրի կինը հինգ որբեր ունի, որոնք կերակրվում են այդ տան եկամուտից, և այսօր այդ եկամուտից էլ զրկված են։

—

Մեր հարևան Թուրք եղբայրները այնքան միամիտ են ձևացնում իրանց, որ կարծէք սուրբ հոգիներ լինեն։ Նրանք ամեն քայլափոխում, խանութներում, փողոցներում, ձիաքարշում, կայարաններում, ուր մի խօսքով հայի են պատահում—ծանօթ թէ անծանօթ, սկսում են «Շէյթանին» հանդիմանել, ասելով, որ Թուրքերը մեղաւոր չէին, այդ չար շէյթանի գործն էր և այլն և առաջարկում են մինչև անգամ առաջին ամիսները ձրի, առաջվայ նման իրանց թաղերում բնակարաններ վարձեն, էլի առաջվայ պէս հաշտ ապրել և այլն։

Այո, մենք էլ ենք համաձայն, որ առաջվայ պէս ոչ թէ հաշտ ապրենք, այլ ապրենք ինչպէս դարևոր եղբայրներ ու հարևաններ և մենք հաւատում ենք, որ Թուրք ամբոխը մեղաւոր չէր և եթէ այդ ամբոխը մեղք ունի, այդ նրա տգիտութիւնն է։ Սակայն ինչ անուն տանք, երբ բաց աչքերով տեսնում ենք, որ դուք, Թուրք եղբայրներ, տէնդային արագութեամբ զինվում էք ոչ թէ միմիայն ատրճանակներով. այլ նոր սիստեմի 5 հարուածանի հրացաններով, չէ՞ որ դա հայերին նոր ջարդ տալու համար է։

Ի՞նչպէս հաւատանք ձեր անկեղծութեան, երբ ամբողջ նաւթահանքերը լցված են զինված Թուրքերով և աւելի զինված, քան պետական զինւորը։

Վերջապէս, ի՞նչպէս հաւատանք ու ձեր տները մտնենք, երբ ձեր մէջ կան Աղայեւներ, որոնք խաղաղութեան համար կազմված ժողովում պնդում են, որ Թուրքերը զինաթափ չը պիտի լինեն։ Իսկ այդ զէնքը ո՞ւմ համար է, եթէ ոչ հայի կամ քրիստոնեայի համար։ Հետևաբար հայը այժմ չէ կարող կին, երեխայ ու ընտանիք պահել ձեր թաղերում ու տներում, մինչև որ «Շէյթանին» չը հեռացնէք։ Շէյթանը երկնքում չէ, այլ երկրում, ձեր մէջ։

Թ. Մէժլումեան

ԼՈՒՐԵՐ ՍՈՒՐՄԱԼՈՒԻ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Դաշբուրուն գիւղ, օգոստոսի 10-ին

Թէև մինչև այժմ մեզանում տեղի չունեցաւ ոչ մի դէպք երկու հարևանների, հայերի և Թուրքերի մէջ՝ շնորհիւ մեր նոր գաւառապետի, բայց այժմ կարծես կամաց-կամաց նկատվում են նշաններ։ Ահա նշաններից մի քանիսը։

1) Թուրքերը սպանեցին Ալիջան գիւղի դաշտի պահապան Գասպարի տղային, նոյնպէս

սպանել են Ջաբրլու գիւղից մի հայի. դրա փոխարէն հայերը սպանեցին Ջալաբլու գիւղի Թուրքերից երեք հոգի: 2) Նալչեցի Թուրքերը վառեցին Ալուշաժար գիւղի մի հայի ցորենի դէզը, (ասում են որ հազար խուրձից աւելի կը լինէր): 3) Դաշբուրուն գիւղից գողացան Գալուստ Ներսէսեանի լծի երկու գոմէշները: 4) Այժմ շատով օգտւում են հայերի Արաքսից կապած ջրերից: 5) Նոյնպէս գողացան Դաշբուրուն գիւղացի Գ. Պետրոսեանի լծի երկու գոմէշները: 6) Առանձին պատահող հայերի վրայ յարձակւում են սպանելու, այդ պատճառով հայերը, վախենալով Թուրքերից, չեն երթեւեկում հարեւան գիւղերը: Մեր Թուրքերի հետ ունեցած յարաբերութիւնը վաղուց խզած ենք:

Հարեւան և համագիւղացի Թուրքերը շարունակ զինւում են: Երէկ, օգոստոսի 10-ի գիշերը, Ջաննադարաբ կոչւած Թուրք գիւղի կողմից անընդհատ լսւում էին հրացանի ձայներ: Մեր Դաշբուրուն գիւղը երկիւղից իրարանցման մէջ ընկաւ և սարսափը տիրեց շատերին: Երեւի Թուրքերը փորձում էին իրանց նոր գնած հրացանները: Գիւղից հասար գնացին մի քանի Թուրք սարաժնիկներ, և առանց ոչինչի վերադարձան գիւղը: Մեր գիւղացիները չեն վստահանում մենակ արտը ջուր գնալ, կամ գիշերները այգին ընել, մինչև անգամ դաշտը հաց տանելու ժամանակ էլ յոյս չունեն կենդանի վերադառնալու: Զէնք չունենալու պատճառով փակւած են գիւղերում, որովհետև կազակները հայերի ձեռքից խլում են զէնքեր եղած ժամանակը:

Աւելի սարսափի մէջ են Ալիղզլու գիւղի հայերը, մօտ լինելով Արալիդ—Բալեկենդ և մի քանի Թուրք գիւղերի և հեռու լինելով Դաշբուրունից 25 վերստով: Այն տեղի Թուրքերը աւելի կատաղի են նրա համար, որ նրանցից շատերը մասնակցած են եղել Ղամարլուի դէպքին և որոնցից շատերը վիրաւորւած են: Վրէժ հանելու նպատակով շատ են գրգռւած այնտեղի հայերի դէմ: Հայերը նշաններից հասկանալով, որ մեծ վտանգ կայ տեղափոխեցին շարժական կայքերը Դաշբուրուն գիւղը: Մինչև այս օրս էլ Անտօն ու Մակար Կալաշեանների մանուֆակտուրային ապրանքը մնում է Խ. մահտեսի Դօլուեանի խանութում:

Այժմ փակւած և փակւած ենք այն ժամանակ, երբ որ Երևանից լսւում էին հրացանի ձայները: Սովամահ կը լինէինք դաշբուրունցիներս, եթէ չը լինէին Մկրտիչ Աստուրեանի անհամար ոսկեները և նրա եռանդուն աշխատութիւնը: Նա մինչև այսօր Կարսից բերել է 18—20 վագօն ալիւր թէ փողով թէ ձրի բաժանել է սոված հայերին և այդպիսով հայերը մնացին առանց կորուստի:

Այսօր, Սառալու կոչւած Թուրք գիւղացի Ալի-Մէյթի օղլին ուղտերով գնացել է Ալըղզլու գիւղը մի մարդու (բանբակի արտը արածացրել է): Դաշտի պահապանը ծեծում է ուղտապանին և ձեռքից խլելով ուղտերը՝ բերում է Տ. գիւղը: Թուրքը սրտապատառ գնում է գիւղ, և յայտարարում է գիւղացիներին, թէ հայ ֆէզայիները ինձ սպանում էին, հազիւ թէ պրծայ, իսկ ուղտերը տարան: Բանը հասնում է գաւառային: Թուրք խուժանը սաստիկ բորբոքւած և միևնոյն ժամանակ զինւած, գնում է Տ. գիւղի վրայ վրէժ լուծելու. մարդ չէ պատահում, քշում է հայերին պատկանող 20 հատ տաւարը: Անտօն Կալաշեանի միջնորդութեամբ չէ պահանջւում մնացը: Յետ առնելով տաւարները՝ վերադարձնում են ուղտերը: Այս և սրա նման շատ բաներից վախենալով՝ Ա. գիւղացիքը մեծ սարսափի մէջ են:

Ներիմէգ Ենգոյեան

ՆԱՄԱԿ ԱԿԿԵՐՄԱՆԻՑ

Օգոստոսի 8-ին

Երէկ, օգոստոսի 7-ին, այստեղ կայացաւ ծխականների ընդհանուր ժողով, ընտրելու նոր քահանայ վերջերս մեռած տէր-Աբրահամ Մարութեանի տեղը: Ժողովը բազմամարդ էր համեմատաբար: Առաջին հարցերից մէկն էր՝ պահովել հանգուցեալ քահանայի ընտանիքը. սկզբունքով վճռվեց 1906-ի յունվարից տալ ընտանիքին 25 ր. թոշակ: Այնուհետև ժողովը անցաւ քահանայական ընտրութեան: Թեկնածուներ շատ կային, որոնք բոլորն էլ շրջակաների իրանց տեղերից դժգոհ քահանաներն էին և «չաղ պատառի» տուիթին էին սպասում: Հնչեշտ աւանի քահ. Աբրահամեանը և Գրիգորիօպոլի քահ. Զաքարեանը: Նրանք ուղարկել էին իրանց պայմանները և իրանց սովորական «քահանայական» արդիւնքից (մօտ 1500 ր.) բնակարանից և կրօնի դասերից զատ պահանջում էին մօտ 500—600 ր. ռոճիկ: Օրհէյի քահ. Զատիկեանի թեկնածութիւնը ևս կար:

Նախագահը առաջարկեց գիտցողներին ծանօթացնել ժողովին վերոյիշեալ քահանաների կենսագրութեան հետ: Յովհաննէս քահ. Աբրահամեանը գրել էր իր ինքնակենսագրութիւնը՝ ճեմարանաւարտ, համալսարանի ազատ ունկնդիր և այլն: Բայց և այնպէս ծխականներից ոչ ոք նրա մասին «ոչինչ չէր լսել», ուստի և նրա թեկնածութիւնը չանցաւ: Զուբարեան քահանայի մասին առաջին ոմանք, թէ «լսել են»—լաւ քահանայի համբաւ և վայելում, լաւ քարոզ է խօսում, լաւ ձայն ունի և այլն:

Նախ քան ընտրութիւնը՝ ժողովը զբաղվեց այն հարցով, թէ արդեօք կարող են ընտրութեան դէպքում գոհացում տալ նրա պայմաններին: Շատ երկար տևեց այդ հարցի քննութիւնը: Եկեղեցին միջոցներ չունի: Նրա վերանորոգութեան համար կայ 14,000-ի չափ մի հին գումար, որ գտնվում է Օդեսայի եքեցփոխի մօտ և բերում է 300—400 ր. տոկոսիք, որ և կօնսիստորիայի թոյլտւութեամբ յատկացնվում է Ակկերմանի ծխական դպրոցին, որը այլ միջոցներ բոլորովին չունի: Ժողովը վճռեց դիմել կօնսիստորիային և խնդրել թոյլտւութիւն շահեցնել այդ գումարը այլ կերպ, որպէս զի նա բերէ մօտ 1000—1200 ր. և յատկացվի ոչ դպրոցին, այլ... քահանային: Այդ մտքով խնդրագիր պիտի ուղարկվի կօնսիստորիային: Քահանայի համար յարմար բնակարան չը լինելու պատճառով, վճռվեց յատկացնել նրան 250 ր. բնակարանի վարձ: Երէցփոխը մի սրամիտ առաջարկութիւն արաւ. հեռացնել ուսուցչին և ուսուցչուհուն և վերանորոգելով նրանց բնակարանները՝ յատկացնել քահանային...

Ընտրվեց մի պատգամաւոր, որը ներկայացնելով առաջնորդին վերոյիշեալ խնդրագիրը՝ պիտի յայտնէ և ժողովի ցանկութիւնը, որ նա չէ ուզում Աստուածածնի տօնին մնալ առանց հոգևոր մխիթարութեան և խնդրում է Զուբարեան քահանային ուղարկել կարճ ժամանակով, որով և հնարաւորութիւն կունենան բանակցելու նրա հետ պայմանների մասին անձամբ: Ընտրվեց մի մասնաժողով վարելու դրամական հարցերը:

Այնուհետև կայացաւ ընտրութիւնը. հայր Զուբարեանը ստացաւ 39 սպիտակ և 2 սև քուէ:

Այսպէս, ուրեմն, Ակկերմանը Մարութեաններէ «դինաստիայից», ինչպէս արտայայտեցին ծխականները՝ ազատվեց: Նրա գործունէութիւնը թաղելու, կնքելու և պսակելու շրջանակից դէնը չէր անցնում: Նա թողել է իր ընտանիքին տուն, և 300—400 ր. արդիւնք բերող այգիներ, բայց և այնպէս նրա ընտանիքին յատկացրին 25 ր. ամսական թոշակ: Տեսնում էք ինչպէս առատաձեռն են ակկերմանցիք իրանց քահանայի վերաբերութեամբ, երբ պէտք է խլեն դպրոցից նրա միակ արդիւնքը և յատկացնեն քահանային...

Կային ցանկացողներ շարունակել Մարութեանների «դինաստիան»՝ հրաւիրելով հանգուցեալի փեսային, համաձայն նրա կտակի... Բայց ակկերմանցիք կամեցան ունենալ ժամանակին յարմար մի քահանայ, որպիսի աջող ընտրութեան համար էլ կարող ենք շնորհաւորել նրանց:

Ար. Թոն

ՆԱՄԱԿ ԴԱՎԱԼՈՒԻՑ

Օգոստոսի 8-ին

Տեղս հեռագրատուն չը լինելով, Ղամարլու գիւղից խմբագրութեանդ հեռագրով ծանուցի, որ ամսի 5-ին Ղուլփու երկաթուղու գծի վրայից անհետացել են երեք հոգի հայ որմնադիրներ: Անհաւասեկ մանրամասնութիւնը: Մի քանի ամիս է ինչ խեղճերը, ի թիւս այլոց, աշխատում էին Պարսից սահմանը տանող երկաթուղու գծի վրա կապալառու Հայիշովի համար, որից վաղուց է ինչ սպասում էին ստանալ իրանց վարձատրութիւնը ու հեռանալ այս արեան ծով դարձած երկրից: Ամսիս 5-ին լսելով, որ կապալառուն մօտակայ Ղամարլու գիւղում վարձատրում է բանւորներին, որոշում են չորս ընկերներով երկաթուղու գծով գնալ ու ստանալ իրանց արեան գնով վաստակած կօպէկները: Շիրազլու կիսա-կայարանից, որտեղ նրանք աշխատում էին պահապան զինւորների ներկայութեամբ, կէս վերստ չանցած, պատահում է գծի պահապան Թուրք Ալին, որպէս ծանօթ խորհուրդ է տալիս չը գնալ ոտով առաջ, այլ սպասել գնացքին և ապահով գնալ: Սրանցից մէկը, Մարգար Թաթոսեան-անունով, լսելով Թուրք պահապանի խորհուրդը, վերադառնում է նրա հետ իր գործատեղին, իսկ մնացեալ երեք հոգին, այն է Արզումամ Բաբաեան, Բաղշի Ալահվերդեան և Իշխան Գալստեան, յուսալով որ օր ցերեկով, ժամի 4-ին, ոչինչ չէ կարող պատահել գծի վրա՝ գնում են առաջ: Գնում են, բայց ա՜ւր. որ անհետանան ընդ միշտ: Հետևեալ օրը ընկերները խմանալով դէպքը, շատ որոնելուց և հարց ու փորձից յետոյ համոզվում են, որ խեղճերը չքացել են պահապան Ալու գգուշացրած տեղից կէս վերստ հեռաւորութեան վրա, այն է Թուրք Ղարալուր գիւղի տակը, բաղերի և կալվող կալերի միջով անցնող գծի վրայից: Որ Ղարալարի բոլոր Թուրքերը գիտեն այդ զոհերի տեղը, թէպէտ իրանք հրաժարվում են խոստովանել, ոչ մի կասկած չէ կարող լինել, որովհետև անյայտացածները բաժանվելով իրանց մի ընկերից և պահապանից, կէս վերստ հեռաւորութիւն ունեցող Ղարալուրի տակով պիտի անցնէին, իսկ եթէ այդ տեղից անփորձ դուրս գային, անշուշտ պիտի հանդիպէին մի խումբ արքունական բանւորների, որոնք այդ ամբողջ օրը այդ տեղից քիչ հեռու են աշխատելիս եղել գծի վրա և որոնք գիշերելու համար միշտ վերադառնում են Շիրազլու նոյն տեղով, որտեղից այն դժբաղդները են անցել. վերջինները, ինչպէս դրականապէս վկայում են, թէ արքունական բանւորները, և թէ նրանց վերակացուն, այդ օրը ոչ ոքի չեն տեսել դէպի առաջ անցնելիս, այսինքն դէպի Ղամարլու:

Որովհետև տեղական պրիստաւը պաշտօնով ուրիշ տեղ է, այսօր միայն իմ խնդրանօք ոստիկանական երկու պահակների հետ այցելեցինք դէպքի տեղը, որտեղ ոչ մի լուր, ոչ մի հետք չը գտանք: Թշուառականներից առաջին երկուսը Ղարաբաղի Ջիբրայիլ գաւառի վաñf գիւղացի են—իսկ վերջինը Տագ գիւղացի, որքան տողերիս գրողին յայտնի է, երեքն էլ ընտանիքի մեն ու ճար հովանաւորն են, բառիս բուն նշանակութեամբ. ի դէպ՝ դրանցից ոչ մէկը ինքնապաշտպանութեան համար դանակ անգամ չունէին.—որպիսի միամտութիւն...

Ասում են, որ գաւառապետը Ղամարլուից պահանջել է Ղարալարի տանուտէրի օգնականին իր մօտ այդ առիթով: Անթիւ օրինակները բաւականաչափ ապացոյց են, որ քնքոյշ միջոցներով չէ կարելի չորացնել արեան լճակները. անհրաժեշտ է այստեղ ամենակտրական միջոցներով չար հոգիների դէմ կռվել և խուովարարների արմատը փնտռել:

Փ. Տէր-Ստեփանեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Էջմիածնից Թիֆլիսի առաջնորդարանում թուղթ է ստացվել, որ օգոստոսի 20-ին սկսվելու է եկեղեցական կալուածների և դրամագլուխների յանձնումը և դրա հետ միասին և հրամանագրված է նախապատրաստութիւն տեսնել դպրոցները բաց անելու:

—

Գանձակի նահանգի կառավարիչը հեռագրում է Շուշուց. «Անկարգութիւնները վերջացան. հայերն ու Թուրքերը հաշտվեցին: Պէտք է հաց ուղարկել, որպէս զի սովի առաջն առնվի: Հարկաւոր է դրամ աղքատ ազգաբնակութեանն օգնելու համար: Տեղի ունեցան հրացանաձգութիւններ և հրդեհներ, բայց կոտորած չեղաւ: Զօրքերը մնում են, որ կարգ պահեն»: (Кавказъ)

—

Օգոստոսի 16-ին, ցերեկվայ ժամը 11-ին Բագուի նահանգական վարչութեան մէջ տեղի ունեցաւ խորհրդակցութիւն նահանգական զեմստվային ժողով կազմելու վերաբերմամբ: Ժողովին նախագահում էր նահանգապետ Պ. Ա. Լիլէեվը, ներկայ էին քաղաքագլուխը և գաւառապետները: Մշակված է գործունէութեան հետևեալ ծրագիրը. օգոստոսի 25-ին գիւղական հասարակութիւններն արդէն պէտք է վերջացրած լինեն իրանց պատգամաւորների ընտրութիւնները: Այդ գիւղական ընտրեալները երկու օրում պէտք է հաւաքվեն իրանց գաւառի կենտրոնատեղին, ուր 28-ին խորհրդակցութիւն պէտք է լինի: Կալուածատէրերը և արդիւնաբերողները պէտք է օգոստոսի 24-ին հաւաքվեն գաւառական քաղաքները, 2 օր զբաղվեն կազեօննիյ պալատի ցուցակների ստուգմամբ, իսկ 27-ին սկսում են իրանց ներկայացուցիչների ընտրութիւնը, Այդպիսով՝ 28-ին բոլոր գաւառական ներկայացուցիչները պէտք է հաւաքվեն ժողովի և ընտրեն ներկայացուցիչներ նահանգական ժողովի համար: Սեպտեմբերի 8-ին պէտք է հաւաքվեն Բագուի նահանգական խորհրդակցութեան: Նիստերը տեղի են ունենալու 11, 12 և 13-ին սեպտեմբերի, այնպէս որ բոլոր նիւթերը պէտք է 15-ին լինեն Թիֆլիսում: Նահանգական խորհրդակցութեան անդամների ընդհանուր թիւը լինելու է 31 հոգի, որոնցից 6-ը Բագուի գաւառից և 1-ը քաղաքից:

—

Օգոստոսի 18-ին Թիֆլիսից Շուշի ուղարկվեց 2 բատալիօն զօրք, իսկ Բագուից նոյն օրը նոյն քաղաքն ուղարկվեց 3 հարիւրեակ կազակ և մի բատալիօն հետևակ: Զօրքերը գնում են Շուշում պատահած անկարգութիւնները զսպելու:

—

Բագուի խաղաղարար հայ-Թուրքական յանձնաժողովը հետևեալ հեռագիրն է ուղարկել Շուշու քաղաքագլխին, հայոց թեմակալ առաջնորդին և գաւառական դազիին: «Մեզ հասնում են չափազանց անհանգստացուցիչ լուրեր անկարգութիւններ սկսվելու մասին: Բագուի խաղաղարար յանձնաժողովը թախանձում է ձեզ և երկու ազգութիւնների բոլոր ազդեցիկ անձերին գործ դնելու ամեն ջանք և հեղինակութիւն՝ արմատում խեղդելու սկսվող այդ ոճրագործ շարժումը: Անկախ այն բանից, որ ցանկալի չէ տեսնել Շուշին արեան դաշտ դարձած, կօմիտէտը շատ է վախենում, որ Շուշու դէպքերը կարող են հրդեհը տարածել, Անդրկովկասի մնացած բոլոր վայրերում:

—

Կ. Պօլսից հեռագրում են մայրաքաղաքի լրագիրներին, որ յայտնի հարուստ պօլսեցի Աբիկ էֆէնդի Ունճեանին, (կառավարութեան մատակարար) սպանեցին հրապարակի վրա ատրճանակի 4 հարուածով: Սպանողը հայ-յեղափոխական է, որը եկել էր Ունջեանի մօտ յեղափոխական կօմիտէտի կողմից և դրամ էր պահանջ. նա մերժել էր, չը նայելով սպառնական նամակներին: Այդ սպանութիւնը մեծ աղմուկ հանեց: Թիւրքական ոստիկանութիւնը կրկնապատկեց իր ձերբակալութիւնները մինչև անգամ եւրօպացիների մէջ: Աչքի առաջ ունենալով դրութեան լրջութիւնը և եւրօպացիներին սպառնացող վտանգը, աւստրիական և ռուսական դեսպանութիւնների թարգմանները միջոցներ են ձեռք առնում բազմացնելու իրանց պահականուերի թիւը իրանց հայրենակիցներին պաշտպանելու նպատակով: Ամեն կողմ սպասվում է հայերի շարժում: Գրգռւած Թուրքերը գազանական դաժանութեան են հասել:

—

Պաշտօնական «Карсъ» լրագիրը հաղորդում է, որ մտադրութիւն կայ Կարսի շրջանի համար հիմնել ժողովրդական դպրոցների դիրեկտորի պաշտօն:

—

Կարսի իգական պրօգիմնազիայի հոգաբարձական խորհուրդը, ցանկանալով վերածել իր խնամքին յանձնված պրօգիմնազիան 7 դասարանեան գիմնազիայի, այդ մասին արդէն խնդիր է ներկայացրել պատշաճաւոր իշխանութեան: Այդ նպատակով հոգաբարձութիւնը խնդրել է, որ զեմստվային գումարներից տարեկան 3000 ր. տրվի յիշված պրօգիմնազիային, ծածկելու աւելացող ծախքերից առաջացած դեֆիցիտը:

—

Օզուրգէթի օրինակելի ծխախոտի անկարանը մտադրութիւն կայ մի առժամանակ փակել, որովհետև ագրարական շարժումների պատճառով անհնար է աշխատանքները կանոնաւորապէս շարունակել:

—

Ստացանք հետևեալ նոր գրքերը. 1) Կ. Կաուցկի «Ժամանակակից Ազգայնութիւնը», թարգմանեց Գար. Պապովեան, տպված Թիֆլիսում, 58 երես, գինը 15 կօպէկ. 2) Դոկտոր Կ. Յ. Փաշայեան-խան «Ընդարձակ Դպրոցական Առողջապահութիւն» պատկերազարդ, միայն 16 երեսը, տպագրվում է Ալէքսանդրիայում, (Եգիպտոս): 3) Конкретная метода преподаванія нумераціи—մէկը սաների միւսը ուսուցիչների և ծնողների համար—հեղինակութիւն Ի. Զ. Արարատեանի, որը յարմարցրել է և մի յատուկ թուաբանական մեքենայ մանուկներին դիւրին սովորեցնելու համար: Աշակերտների համար գրվածը—25 կ. ծնողների և ուսուցիչների համար նշանակված հատորի գինը 40 կօպէկ:

—

Նախիջեւանի աղէտի զոհերի օգնին սուցանք Բալախանեի «Բաղուրա» նաւթահանքի ծառայողներից ցովէ. Դամբէլեանի ձեռքով հաւաքած 26 րուբլի 60 կոպէկ։

Այս տարի Թիֆլիսի այգեգործական ուսումնարանում աւարտեցին վեց աշակերտներ, որոնցից երեքը հայեր են, 2-ը վրացի, իսկ մէկը ռուս։ Հայերն են՝ Կարապետ Ա...անից եղբայրները, Սարգիս Մաղլաեանց ... և Հայրապետ Ամիրխանեանց ...։

ԹԻՕԴՈՍԻԱՅԻՑ, Ներսէս քահանայ Հէրեթեցեան գրում է մեզ հետեւեալը. «Ամսիս 14-ին, Կայսերական մաղթանքից յետոյ, Թէոդոսիայի հայ համայնքը՝ յանձին նուաստիս, ուղղեց ս. Սուլթան-Կրիմ-Դերելին, որպէս Թէոդոսիայի պատուաւոր քաղաքացու, խորին յարգանքի շնորհակալութեան հեռագիր այս բովանդակութեամբ «Թիֆլիս, Ներքին Դեպարտամենտ պ. օգնական Նորին Կայսերական Մեծութեան Փոխարքայի—քաղաքացիական մասի՝ Սուլթան-Կրիմ-Դերելին։ Թէոդոսիայի հայ-լուսաւորչական համայնքը, յանձին իր եկեղեցիների երեց, ընդունելով Ձեր բարի մասնակցութիւնը եկեղեցական կալուածների վերադարձման և դպրոցների բացման գործում, յայտնում է Ձեզ, իր անմոռաց պատուաւոր քաղաքացուն՝ անկեղծ շնորհակալութիւն։ Թող Աստուած օրհնէ Ձեզ՝ և պահէ Ձեր կեանքը, իբրև ... Թէոդոսիայի հայ-լուսաւորչական եկեղեցիների երեց՝ Ներսէս Հերեթեան»։ Ի պատասխան այս հեռագրի՝ ... ստացայ պ. Սուլթան-Կրիմ-Դերելից հետևեալ հեռագիրը. «Թէոդոսիա Հայ-լուսաւորչական եկեղեցիների երեց ... Շատ և շատ շնորհակալ եմ ձեզանից և պատուաւոր հայ հասարակութիւնից ... Հայաստան Թէոդոսիայի ... երախտագիտութիւն պատասխանեց։ Սուլթան-Կրիմ-Դերել»։

Մայրաքաղաքի լրագիրները լսել են, որ արդարադատութեան մինիստր Մանուխինը պէտք է հրաժարվի պաշտօնից և նրա տեղը պէտք է անցի մինիստրների կոմիտեի գործավար ստատս-սեկրետար բարոն Նոլդէին, իսկ վերջինի տեղը պէտք է անցնի պետական քանձարանի դիրեկտոր Շիպովը։

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան մէջ կազմված է մի յատուկ յանձնաժողով, որը քննութեան է ենթարկում համալսարանների նոր կանոնադրութիւնը։ Այդ յանձնաժողովի պարապմունքները վերջացան են այսօր, օգոստոսի 20-ին։ Յանձնաժողովի նիստերին մասնակցել են համալսարանների նախկին ռեկտորներ, Ռիգայի պոլիտեխնիկումի նախագահ ... և մինիստրի խորհրդի անդամ ...։ Յանձնաժողովի աշխատանքների արդիւնքները ... կը պաշտօն։

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Այսօր, օգոստոսի 17-ին, երեկոյեան ժամը 5-ին եղաւ երկրաշարժ $^{2}/_{3}$-ի տեւողութեամբ, որը ... ու կեսս»։

Տեղական լրագիրները լսել են, որ գլխաւոր պոլիցմեյստեր Պ. Ի. Կլոզիուսին նշանակվում է Բուռթայիսի գաւառապետ։

Կովկասի խոշոր հանքերը ռուս-նավթական ժամանակ, ինչպէս հաղորդում է «Русь»-ը հետևեալ է. ..., հովելով մէկ ... 1½ միլիոն րուբլի ... 20,107,185 ր. 49½ կոպէկ և երկու ... 223,401,157 ր. 26½ կ., ... 2,232,971 ր. 77 կ.-ը ... և ... 3,450,386 ր. 59 կ.։

ՍՈՒԽՈՒՄԻՑ մեզ գրում են. «Պ. Անդրանիկը, ... օգոստոսի 14-ին ... «Մարդոյ Հրավերդ» և «Հոգի-Կորի» ... Գեղեք ... կը ... Թոդեց»։

Յուլիսի 29-ին Կարսի շրջանում 3 սարդ... ... Թիւրքիայից եկած և Փէ...ի գիւղի բնակիչ Բաղդասարեանի խանու-թը թալանած աւազակների խմբից։ Հրացանաձգութեան ժամանակ սպանվում է սարժանիկ Բոժկօն, իսկ աւազակները, թողնելով 2 սպանված ձի և կողոպտած ապրանքները, փախչում են Թիւրքական սահմանից ներս։

—

ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Ինչպէս յայտնի է, 1902 թ. նոյեմբերի 12-ին, Լազարեան ճեմարանի մասնագիտական դասարանների խորհուրդը՝ յենվելով Գ. Քանանեանցի Բարձրագոյն հաստատված կանոնադրութեան 7-րդ յօդուածի վրա, վճռեց յայտարարել է գիտութիւն մասնագէտների մրցանակի համար, երկու հետևեալ նիւթերը. ա) «Հայոց այբուբենը և ս. Մաշտոցի վարքը հայոց տառերի գիւտի 1500 ամեակի առիթով» բ) «Իրանական տարրը հայոց լեզուի մէջ. (մինչև այսօր լոյս տեսած հետազօտութիւններից զատ)։ Առջի՝ առաջին մրցանակի համար վարձատրութիւն նշանակված էր 800 րուբլի. իսկ երկրորդին 600 ր.։ Մինչև այժմ ճեմարանի վարչութիւնը ստացաւ երկու գրուածքներ վերաբերեալ առաջին մրցանակին. այսինքն Մաշտոցի վարուց, մինը Հր. Աճառեանից, միւսը D-r Marqart-ից (Հօլլանդիայի Լէյդէն քաղաքից)։ Պրօֆ. մասնախումբը, ուշի ուշով քննելով յիշեալ երկու հետազօտութիւնները, որոշեց բաժանել 800 ր. մրցանակը պ.պ. Աճառեանի և Մարկվարտի մէջ։ Վերջնական եզրակացութիւնը այս երկու գիտնական գրուածքների մասին պատկանում է պրօֆ. Գր. Խալաթեանցին և Մասնագիտական Դասարանների խորհուրդը հաստատեց այդ որոշումը և մրցանակը ուղարկեց ըստ պատկանելոյն։»

—

ՍԻՄՖԵՐՕՊՕԼԻՑ մեզ գրում են. «Հայոց եկեղեցական կալուածների վերադարձման և ուսումնարանների բացման չափազանց ուրախալի լուրը կայծակի արագութեամբ հասաւ Սիմֆէրօպօլի հայերիս ականջներին եւ։ Մեր ուրախութիւնը անսահման է։ Օգոստոսի 14 ին, Վերափոխման տօնի օրը, տեղիս ս. Աստուածածնի եկեղեցում, հոգևորականութեան և ազօթողների երկսեռ խուռն բազմութեան ներկայութեամբ, հանդիսաւոր կերպով գոհացողական մաղթանք կատարվեց Թագաւոր Կայսեր արևշատութեան համար»։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են հետեւեալը. «Նոքերս պատահել է հետևեալ տարօրինակ դէպքը։ Վաղարշապատից 7 վերստ դէպի հիւսիս արևելք Սև-ջուրի վրա գտնվում է զուտ հայաբնակ Խաթունարխ գիւղը։ Գիւղացիք պարապում են ընդհանրապէս երկրագործութեամբ, անասնապահութեամբ և մասամբ էլ տղրուկի, բամբակի և քաղցր սեխի արտադրութեամբ։ Գիւղն ունի մի եկեղեցի ս. Նշան անունով, որտեղ Աստուածածնի տօնին հաւաքւում են շրջակայ գիւղերից, նաև Վաղարշապատից շատ ուխտաւորներ։ Ամսիս 14-ին, կիրակի օրը, վաղարշապատցի մի հայր և որդի այդ ուխտատեղիից վերադառնալիս պատահում են վանքապատկան Ղօրուղ անուանված մարգագետնի մօտ մի Թուրքի կնոջ, որը կանգնեցնելով դրանց՝ պահանջում է տալ իրան իրանց բեռնաւորված էշը, պատճառելով, որ վերջինս իրանցն է։ Վաղարշապատցիք դիմադրում են ասելով, որ էշը իրանցն է և ոչ Թրքուհունը։ Թրքուհին հանում է ատրճանակը և պարպում է նրանց վրա, որը վրիպում է և չէ հասնում նպատակին։ Խեղճ մարդը զէնք չունենալով՝ էշը թողնում է և տղայի հետ փախչում ու անձը ազատում, վախենալով վատ հետևանքից, որովհետև դէմ ու դէմ գտնվում է Զօրանքեարա կոչված Թրքաբնակ գիւղը։ Բարեբաղդաբար, ճանապարհով անցնելիս են լինում մի քանի սարաժնիկներ, որոնց պատահելով փախչողները, պատմում են բանի էութիւնը և միանալով դրանց հետ ընկնում են Թրքուհու ետևից։ Թրքուհին փախչում է և պատսպարան գտնում մօտիկ խփված վրաններից մէկում։ Իսկոյն շրջապատում են այդ վրանը և ձերբակալում նրան։ Բանից երևում է, որ վերոգրեալ Թրքուհին ոչ թէ կին է եղել, այլ կնոջ տարազով Թուրք տղամարդ։ Իսկոյն սարաժնիկները բռնում են նրան այդ տարազով և բերում Վաղարշապատ ու տալիս գաւառապետի ձեռքը, իսկ էշը իր բեռով յանձնում են տիրոջը։ Գաւառապետը ստուգելուց յետոյ ուղարկում է բռնվածին տեղական բանտը և պատուիրում է այդպէս պահել մինչև գեներալ-նահանգ. պետին յանձնելը»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԵՐԻ ԵՒ ԲՕԼԳԱՐՆԵՐԻ ԿԱՐԾԻՔԸ ՌԵՖՕՐՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ԹԻՒՐՔԻԱՅՈՒՄ

—

Հերքելով հայ բօլգարական գործիչների և հրապարակախօսների կարծիքը, որոնք ինքնավարութիւն են պահանջում Հայաստանի և Մակեդօնիայի համար, «Courrier de Sophia» լրագիրը ձևակերպում է նրանց հայեացքները հետևեալ կերպով. «Կարեկցելով երկու ճնշված ժողովուրդների դրութեանը—հայերի Փոքր-Ասիայում և բօլգարների Մակեդօնիայում, եւրօպական բարեկամներից շատերը խորհուրդ են տալիս նրանց չափաւոր լինել իրանց պահանջների մէջ և բաւականանալ առ այժմ նրանով, ինչ որ կարող է ձեռք բերել նրանց համար եւրօպական դիպլօմատիան։

Հայերը և բօլգարները դրան պատասխանում են, որ պնդելով ինքնավարութեան վրա, իրանք ամենևին փառասէր նպատակներ չունեն և չեն ուզում ապագայում ստեղծել իրանց թագաւորութիւնը, այլ ինքնավարութեան մէջ են տեսնում իրական ռէֆօրմների միակ հնարաւորութիւնը։ Թիւրքիան ճանաչելու մէջ հուչակ վայելող եւրօպական լաւագոյն գրողները միաձայն հաստատում են, որ ոչինչ ռէֆօրմներ չեն պատուաստվի Թիւրքիայում, եթէ նրանք չը մտցվեն եւրօպացիների անմիջական հսկողութեան ներքոյ։ Դրա ապացոյց կարող է ծառայել այն փաստը, որ XIX-դ դարի ընթացքում Բ. Դուռը հաւանութիւն է տուել մի շարք ամենազատամիտ ռէֆօրմների, որ մշակել էին եւրօպական կաբինէտները, բայց դրանցից ոչ մէկը չէ գործադրվել կեանքի մէջ։ Եւ դրա պատճառը ոչ թէ այն է, որ Թիւրքիան կառավարվում է այս կամ այն սուլթանի ձեռքով, այլ այն պատճառով, որ ազատամիտ ռէֆօրմները անհամապատասխան են Թիւրքերի հոգևոր և սօցիալական կեանքի հետ։ Ոչ հայերը Փոքր-Ասիայում, և ոչ բօլգարները Մակեդօնիայում երբէք չէին ձգտի ինքնավարութեան, եթէ նրանք դառն փորձով չը համոզվէին, որ քրիստոնեաները Թիւրքիայում երբէք չեն կարող հաւասար իրաւունքներ ստանալ մահմեդականների հետ և բոլորն էլ միասին կառավարվել խիստ օրէնքների և արդարութեան հիման վրա։ Այդ նկատումներով բօլգարների և հայերի համար մի և նոյն է թէ ով է նստած Օսմանի գահի վրա—սուլթան Աբդուլ-Համիդը թէ մէկ ուրիշը։ Իւրաքանչիւր փոքր սուլթանի կեանքի դէմ նրանց կողմից միտք չունի, որովհետև նրա մահով Թիւրքիայի հպատակ քրիստոնեաների համար հազիւ թէ նոր դարաշրջան բացվի։ Այդ պատճառով, եթէ սուլթանի կեանքի դէմ արած փորձին մասնակցած լինեն հայկական կամ բօլգարական անիշխանականները, նրանց ազգութիւնը ամենևին չէ կարող անուանարկել ոչ հայերին, ոչ էլ բօլգարներին նրա համար, որ անիշխանականները, որպէս յայտնի է, ոչինչ իշխանութիւն և ազգութիւն չեն ընդունում, այն ինչ իրանց հայրենիքի ազատութեան համար կռւողները, որոնք «յեղափոխականներ» են անուանվում, բոլորն էլ, առանց բացառութեան, ջերմ նացիօնալիստներ և հայրենասէրներ են։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

17 օգոստոսի

ՍՎԻՆԷՄԻՒՆԴԷ, 19 օգոստոսի։ Անգլիական էսկադրան երէկ կէսօրից յետոյ մեկնեց։ Սվինէմիւնդէի և Նէյֆարվասէրի միջև կատարվեցին ռազմագիտական մանեօվրներ։ Էսկադրան դիմեց դէպի հիւսիս-արևելք։ Ածխատար նաւերը յետ են ուղարկված հայրենիք։

ՊԱՐԻԶ, 19 օգոստոսի։ Պարիզի ամերիկեան ապահովագրական ընկերութեան դերեկտօր Պօլ Բօդրին դիմեց Պարիզեան մամուլի սինդիկատին և առաջարկեց ստորագրութիւն բաց անել Րուզվէլտի համար Պօրտսմուտում մի պալատ կառուցանելու՝ հետևեալ մակագրութիւնով. «Րուզվէլտ նախագահին երախտապարտ աշխարհից»։ Բօդրին ստորագրել է 10,000 ֆրանկ։

ՆԻՒ ԵՕՐԿ, 19 օգոստոսի։ «Սօն» լրագիրը խորհուրդ է տալիս Անգլիային Ռուսաստանի հետ դաշն կապելու և թոյլ տալու, որ Ռուսաստանը գրաւէ Կ. Պօլիսը և ելք ունենայ դէպի բաց ծով։ Դա կը սահմանափակէր Գերմանիայի ձգտումները Փոքր-Ասիայի վերաբերմամբ։

ՏՕԿԻՕ, 19 օգոստոսի։ Մինչև այժմ պաշտօնապէս յայտարարված չէ խաղաղութիւն կնքելու լուրը, բայց ժողովուրդը չէ կասկածում, և այն, որ Ռուսաստանը տուգանք չէ վճարելու, դառն յուսախաբութիւն էր առաջացրել։ Շատ յօդուածներ երևացին սև շրջանակներում «Ամօթալի խաղաղութիւն» վերնագրով։ Մինչև անգամ չափաւոր լրագիրները ափսոսանք են յայտնում։ Մամուլի մի մասը պահանջում է կաբինէտի հրաժարականը։ Լուր է պտտում, որ պարլամէնտի արտակարգ նիստ է հրաւիրվելու։ Սպասում է ուժեղ դիմադրութիւն խաղաղութիւն կնքելու դէմ։

ՊՕՐՏՍՄՈՒՏ, 19 օգոստոսի։ Տակախիրան Րօզէնին ասաց, որ ինքը և Կօմուրան հրահանգ են ստացել զինադադար կնքելու, որի մասին կը յայտարարվի այսօրվայ նիստում։ Գեներալները Մանջուրիայում արդէն անհրաժեշտ կարգադրութիւնն ստացել են։—Վերջացել են դաշնագրի 10 յօդուածները։ Արձանագրութեան խմբագրութիւնը կը վերջանայ օգոստոսի 23-ին։

ՇԱՆԳՀԱՅ, 18 օգոստոսի։ Երէկ Ամօյում նորից ապստամբութիւն պայթեց։ Չինական զինւորներ ստիպված եղան կրակ անել։ Սպանված են 7 ապստամբներ։ Բրիտանական «Իֆիգէնիա» կրէյսէրից նաւաստիներ ափ հանեցին։

ԼՕՆԴՕՆ, 19 օգոստոսի։ Լրագիրները քննում են անգլօ-ճապօնական նոր դաշնագիրը։ Մեծամասնութեան կարծիքն այն է, որ դա մի նոր քայլ է դէպի ընդհանուր խաղաղութիւնը։

ՕՍՏԷՐԲԷՅ, 18 օգոստոսի։ Ենթադրում են, որ Րուզվէլտը մտադիր է պետութիւններին առաջարկել հրաւիրել երկրորդ խաղաղարար կօնֆէրէնցիա, նման Հաագայի կօնֆէրէնցիային։ Անցեալ ձմեռ միայն Ռուսաստանն էր դէմ այդ բանին։

20 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Լրագրական տեղեկութիւնների համաձայն՝ նահանգական ազնուականութեան ժողովի հրաւէրի պատճառն համարվում է այն, որ Պետական Դումայի ընտրութիւնները ղեկավարելու են նրանք և, աչքի առաջ ունենալով այդ գործի բարդութիւնը, ազնուականութեան պարագլուխները վճռել են խորհրդակցել այդ մասին։—Իգնատիևի յանձնաժողովը պետական կարգն ու խաղաղութիւնը հաստատ պահելու մասին սեպտեմբերին կը վերսկսէ իր նիստերը։ Յանձնաժողովի մշակած նիւթերը կը տրվեն Պետական Դումայի քննութեանը։——Գրաֆ Սօլսկու նախագահութեամբ կազմված բարձր պաշտօնեաների ժողովը Պետական Դումայի լրացուցիչ օրէնսդրութեան մասին՝ հարցերը քննում է այն կարգով, ինչ կարգով որ ներքին գործերի մինիստրը առաջարկում է։ Ամսի 19-ին մինիստրը քննութեան դրեց ընտրութիւնների և Դումայի բացման մանրամասնութիւնները։ Կարմիր Խաչի ընկերութիւնը վճռել է անբերրիութիւնից վնասված նահանգներին օգնութեան հասնելու և այդ նպատակով միանում է համաշխարհային կազմակերպութեան հետ։—Կայանալու է Պետերբուրգի իրաւաբան ձայնաւորների մասնաւոր խորհրդակցութիւն Պետական Դումայի ընտրութիւնների առիթով ծագելիք հարցերի մասին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Լրագրական տեղեկութիւնների համաձայն, չը նայելով բոլոր տարածված լուրերի, Կօբէկօի յանձնաժողովը մամուլի բարենորոգման հարցի մասին՝ վերսկսելու են մօտ ժամանակներս։ Այդ պարապմունքները շատ էլ երկարատև չեն լինի, որովհետև նախագիծն համարեա արդէն պատրաստ է իր կէտերում։ Վերջերս հարց է ծագել, թէ արդեօք ուր պէտք է ուղղել այդ նախագիծը՝— Պետական Խորհուրդ թէ Դումա։ Նախագահը և անդամների մեծ մասը տրամադիր են աւելի Դումա ուղարկելու, յուսալով այնտեղ աւելի համակրանք գտնել։

ՊՕՐՏՍՄՈՒՏ, 19 օգ։ Զինադադարը կնքված է։

ԳՈՒՆՁԺՈՒԼԻՆ, 19 օգ։ Ճապօնացիները դադարեցրին Կօրէայում առաջխաղացութիւնը։ Առաջընթաց զօրամասերը յետ քաշվեցին Կօպանսանգու։ Աւելի նշանաւոր ուժերը գտնվում են Օկաէնդօնգայից հարաւ։—Օգոստոսի 17-ին խունխուզները Խայլունչէնի շրջանում սպանեցին կապիտան Շչէգլօվին և երկու զինւոր։

ՏՕԿԻՕ, 19 օգ։ Կառացուրան և Իտօն ստացան բազմաթիւ բողոքներ խաղաղութեան պայմանների դէմ։ Բօրսայում գները ընկնում են։

ՊՕՐՏՍՄՈՒՏ, 19 օգ։ Մարտէնսը յոյս ունի, որ օգոստոսի 23-ին դաշնագիրը կը կնքվի Րուզվէլտի ներկայութեամբ։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 18 օգ: Կառավարչական շրջաններում խաղաղութեան պայմանները ընդունեցին յուսախաբութեամբ, որովհետև այստեղ յոյս ունէին, որ ճապոնական պայմանները Ռուսաստանի արեւելքում երկրորդական աստիճանին կիջեցնեն:

ԽԱՐԲԻՆ, 19 օգ: (Սեփ. Թղթ.): Խաղաղութեան կնքելու մասին լուրը տարածվեց օգ. 17-ին՝ հակառակ Պորտսմուտից եկած յոռետես հեռագիրների: Վիտտէի պաշտօնական հեռագիրն ստացվեց 18-ին և յայտարարվեց այսօր: Մանրամասն պայմանները թէև յայտնի չեն, բայց և այնպէս խաղաղութեան լուրը ուրախութիւն պատճառեց: Բոլոր օրվայ չարիքները մոռացվեցին այն մեծ դէպքի հանդէպ, որը ցոյց է տալիս Ճապոնիայի հետ նոր յարաբերութիւնների սկիզբը:

ՎԻԼՆԱ, 19 օգ: Պետերբուրգ անցաւ պարսից Շահը:

ՇԱՆԳՀԱՅ, 19 օգ: Չինական լրագիրների բացատրութիւնները խաղաղութեան մասին աննպաստ են Ճապոնիայի համար: Պաշտօնական «Սինվանպաօ» լրագիրն ասում է, որ ճապոնական ֆինանսների կրիտիքական դրութիւնն ստիպեցին ճապոնացիներին խաղաղութիւն կնքել: Լրագիրը խորհուրդ է տալիս Չինաստանին օգտվել երկու կողմերի թուլացած վիճակից և Մանջուրիան վերադարձնել:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Մշակի» ներկայ համարի հետ ուղարկվում է մեր բոլոր բաժանորդներին ռուս-ամերիկական ռետինեղէնի արդիւնագործութեան Պետերբուրգի ընկերութեան յայտարարութիւնը:

Բժիշկ Գր. Մակարեան

Վերադառնալով նորոգեց հիւանդների ընդունելութիւնը ներքին և երեխայոց հիւանդներին, ամեն օր ժամը 4-ից մինչև 6 երեկոյեան. Միքայէլեան փողոց, Բեբիեվի տուն № 134, տելեֆոն № 907.

(Կ. Ե. Չ.) 1—10

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ

Մ. Տ. Վաւիլեվ

Առաջարկում է տալ դասեր ջութակ ածելու 90 ր. վարձատրութեամբ ուսումնական տարուայ համար (վարձը կէս տարով), ամսական 14 րուբլի: Ուսման սկիզբը սեպտեմբերի 1-ից և վերջը յունիսի 1-ին: Աշակերտների ընդունելութիւնը օգոստոսի 27-ից ամենայն օր ժամը 10—1 և 5—7½ երեկոյեան: Միասին ածելը և դասեր տներում փոխադարձ համաձայնութեամբ: Գրիբոեդովսկայա փողոց, № 5: (օգ. 21, 25, 27, 28, 30 և 31, սեպտ. 1, 2, 4, և 5) 1—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՅԳԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ
աշակերտների ընդունելութեան
ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
նշանակված են սեպտեմբերի 1-ին: 1—1

Ներսիսեան Հոգևոր Դպրոցի վարչութիւնը սրանով յայտարարում է, որ աշակերտների վերաքննութիւններն ու նորեկների ընդունելութիւնը սկսվելու են օգոստոսի 25-ին և տևելու են մինչև 27: Իսկ նորեկների քննութիւններն սկսվելու են օգոստոսի 29-ին և վերջանալու են 31-ին: Նորեկները խնդիրի հետ պէտք է ներկայացնեն ծննդեան վկայական (եկեղեցական մետրիկան, և ոչ քաղուածք) և ծաղկի վկայական:

Պաշտ. տեսչի Ստ. Մալխասեանց

(յուլ. 10, 24, օգ. 4 և 21) 4—4

Կառավարութեան թոյլտւութեամբ
Գանձակում
ԲԱՑՎՈՒՄ Է ԴՊՐՈՑ
Ն. Ս. Բաղաղեանի
Երեխաների ընդունելութիւնը 16-ից օգոստոսի:
(Տ. Կ.) 2—2

Դպրոց եւ Պանսիօն
ՅՈՎՍ. ՄԷԼԻՔ-ՋՀԱՆԵԱՆՑԻ

Ընդունվում են գիշերօթիկ և երթևեկ աշակերտներ: Պատրաստվում են բոլոր միջնակարգ դպրոցները մտնելու համար: Նոյնպէս ընդունվում են գիշերօթիկ և այն աշակերտները, որոնք արդէն սովորում են միջնակարգ դպրոցներում: Աւանդվում են ռուսերէն, հայերէն, գերմաներէն, ֆրանսերէն և լատիներէն լեզուները: Հասցէն՝ Тифлисъ, Гановская улица № 7. (7,9,11,14,16,18,21,23,25,28,30. սեպտ. 1,4,6,8) 7—15

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
Կ. ԿԱՈՒՑԿՈՒ
«ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԱԶԳԱՅՆՈՒԹԻՒՆ»
Թարգ. Գար. Պապօվեանի
Գինն է 15 կոպ.

Թիֆլիսում կարելի է ստանալ բոլոր հայ գրավաճառների մօտ. օտար քաղաքներից դիմել՝ Тифлисъ Типографія «Гермесъ» Осепяну. 1—5

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ ԱՆԴԵՐՍԵՆԻ ՄՕՏ

Գտնվում են հետևեալ գրքերը

Այվազեանցի Աշոտ Երկաթ I և II հատոր գինն է	1 ր.
Յիսուսի Արծիւը	1 ր.
Աշըղ Ջիւանի, Աշըղ Ղարիբ	40 կ.
Քարամ և Ասլի	60 »
Շահ-Իսմայիլ	30 »
Մէլիք-Շահ	25 »
Քնարի Երգարան I և II հատոր	1 ր.
Գրիգոր քահ. Մանդակունու Ոսկի Բարեկամ	
Եփրեմվերդի III տպ. պատկերազարդ	5 ր.
Ծոցի Երգարան	40 կ.
Տաղեր ու Խաղեր	60 »
Մրմունջներ III տպ.	60 »
Ա. Թառայեանի Ռօբինզօն Կրուզօէ 1 ր.	25 կ.
Շիլլէր I և II հատոր	3 ր.
Պերճ Պռօշեանի Կռուածաղիկ 1 ր.	30 կ.
Ս. Քամալեանի Ծովինար	20 կ.
Խուլ-Խաչիկ II տպագ.	25 կ.
Երկու Եղբայրացեղ II տպ.	30 »
Ծէրէնցի Երկունք	1 ր.
Թորոս Լևոնին	50 կ.
Թեոդորոս Ռշտունին	1 ր.
Սասունցի Դաւիդ	20 կ.
Քօրօղլու Հէքիաթ ա. մասը	30 կ.
բ. մասը	40 կ.
Րաֆֆի Ոսկի Աքաղաղ 1 ր.	20 կ.
Տաճկահայք	50 կ.
Ջահրումար	2 ր.
Վէպիկներ և Պատկերներ 1 հատոր.	2 ր.
Պատկերներ Րաֆֆու կեանքից	40 կ.

Եւ կարող ենք կատարել զանազան պատկերներ հայերէն դասագրքերի: Մինչև 5 րուբլու պահանջողները ճանապարհածախս չեն վճարում: 5 րուբլուց աւել պահանջողներին 25⁰/₀ զեղչ բոլոր ծախսերը մեզանից: Պատւէրները կատարում ենք այն ժամանակ, երբ որ պահանջի հետ կուղարկեն գումարի մի երորդ մասը:

Հասցէն. Тифлисъ, улица Броссе, № 5 книгоиздатель А. А. Ованесянцъ.

Ե. ԱԼՄԱԶՕՎԱՅԻ

Իգական արհեստագիտական դպրոցում

Աշակերտուհիների ընդունելութիւնը կատարվում է ամէն օր: Հալաբարի բաժանմունքը մտնել ցանկացողները կարող են պայմանների մասին դիմել Գերմանական փողոց, բէլական դպրոցի դիմացը, № 9 տունը Ե. Ալմազօվայի արհեստագիտական դպրոցը: Ընդունվում են նոյնպէս կանանց զգեստների և ամէն տեսակ սպիտակեղէնի պատուէրներ, թէ Գերմանական փողոցի դպրոցում և թէ Հալաբարի բաժանմունքում՝ խիստ մատչելի գներով: Հալաբարի դպրոցը գտնվում է Պետրոպաւլօվսկի և Լազօվսկի փողոցների անկիւնում, № 3 տանը, Հալաբարի Մէյդանի հրապարակի մօտ: 1—1

Ֆրանսիական Շոգենաւային Ընկերութիւն
«ՄԷՍՍԱԺԸՐԻ ՄԱՐԻՏԻՄ» — «MESSAGERIES MARITIMES».

29-ին օգոստոսի (11-ին սեպտեմբերի ըստ ն. տ.) մեկնելու է Բաթումից, երեկոյեան ժամը 5-ին, «Bagdad» շոգենաւը, հանդիպելով Տրապիզօն, Սամսօն, Կ. Պօլիս, Դարդանէլ, Զմիւռնիա, Պիրէյ, Քալամաթա, Մարսէյլ, Հավր և Լօնդօն:

Ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակները՝ մինչև Պարիզ, նոյնպէս և մինչև Շանգհայ (Չինաստանում), կարելի է ստանալ Թիֆլիսում պակասեցրած գներով:

Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւնների համար դիմել ընկերութեան Թիֆլիսի գործակալ պ. Վ. Յակոբեանին, Նախկին Արծրունու գալէրէյում, թիւ 127 գրասենեակը, հեռախօս՝ թիւ 608: Գրասենեակը բաց է 9—1 ժամը ցերեկվայ և 5—7-ը երեկոյեան, բացի կիրակի օրերից: 1—1

ՀԱՇՒԱՊԱՀ-ՄԱՍՆԱԳԷՏ
(Եր[illegible]տար[illegible])

Պատրաստում է երկու սեռի անձանց 1) կրկնակի իտալական հաշւապահութեան և հասարակ սիստեմներով, 2) ընդհանուր-առևտրական սիստեմով, 3) բանկային հաշւապահութիւն, 4) առևտրական թւաբանութեան (առևտրական դպրոցի դասընթացք), 5) ֆինանսական հաշւարարութեան, 6) թւաբանութիւն համիչի վրա, 7) առևտրական թղթակցութիւն, 8) առևտրի պատմութիւն, 9) առևտրական իրաւունք և մուրհակային կանօնադրութիւն:

Հաշւապահութեան երկու սիստեմներն էլ դասաւանդվում են ունկնդիրներին թէ տեսականապէս և թէ գործնականապէս (բանկային հաշւարարութիւնը և առևտրի պատմութիւնը ըստ ցանկութեան): Զբաղմունքը ամեն օր երեկոյեան 5—7 ժամը: Դասընթացքը քառամսեայ է: Հաշւապահութեան դասընթացքն աւարտողներին վկայականներ են տրվում: Վճարն է լիակատար դասընթացքի համար 60 ր.: Պարապմունքներն սկսվում են 1905 թւի սեպտեմբերի 10-ից: Հասցէ. А. Г. Саатову 2-я Тумановская ул., д. 17 (въ Кукахъ) 9-դ քաղաքամասում: Ընդունելութիւնը ամեն օր երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, իսկ տօներին առաւօտեան 9 ժամից մինչև ցերեկվայ 2 ժամը:

Այս տարի պրօգրամի մէջ մտցվում է ծանօթութիւն հաշւապահութեան և ուրիշ սիստեմների հետ տեսականապէս:

Հաշւապահական բոլոր առարկաներից պատրաստում եմ նոյնպէս և նրանց, որոնք կարող են պարապել երեկոյեան 7-ից մինչև 8 ժամը և սակաւ պատրաստութիւն ունեն սովորական թւաբանութիւնից, ուսաց լեզւից՝ հաշւապահութիւն սովորելու համար: Դասընթացքը 8 ամսվայ է: Հաշւապահութիւնը աւարտելուց յետոյ տրվում են վկայականներ: Դասընթացքների պրօգրամը տրվում է և ուղարկվում է ցանկացողներին ձրի:

(Կ.) 6—7 Ա. Գ. Սաատով